

λησιν· προτιμότερος ἐφαίνετο εἰς αὐτὴν ὁ Θάνατος, μην του, νὰ γίνη ἀνακωγὴ καὶ ἐν τῷ μεταξύ, διὰ νὰ παρὰ νὰ περιεργηται τὸ διογκά της εἰς τὰ στοματα τῶν ζωτείων τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἀναιδῶς προσῆλητει- πης ὑπὸ τοιούτου βθέλυροῦ ἀνθρώπου. Καὶ τις ἡ- δύνατο νὰ ἔμποδίτῃ τοὺς εὐφυεῖς τῶν καφενείων, τις οἵτις τι νὰ ὑποθέσουν . . . Ἀροῦ ἐλαυσε πε- κρῆς εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς της, ὅπις παν- τοῖς τρόποις τὴν πατηγόρει, κατελήψην ὑπὸ σφο- δοῦ παλμοῦ, τὸν ὅποιν διελέγην πυρετώδης κα- τάστασις, ὥστε ἔγινεν ἀνάγκη προσκλητειώς ιατροῦ.

Μετὰ δύω ἡμέρας, ἀροῦ ταῦτα τυνέζηταν, ἔφε- σαν ὁ Θάνος εἰς Ἀθήνας καὶ ἀμέτως τὴν ἐπαύριων κατευθύνῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀὐραντοῦ, τὸν ὄ- ποιον εὗρε σκυλωπὸν, διότι ἡ Εὑρώστη η ἡτο κα- τακοίτος, ἀν καὶ ἐφαίνετο βελτιουμένη κατάστασις της. Ἡ εἰδητικής ἀρίστες τοῦ Θάνου, τὴν ἐπίληπτην γαρδᾶς καὶ τὴν ἐνίσκειν νέοις δινάμεις, καὶ ἔπιπτοτε ἐφιλοτιμεῖτο νὰ δεῖη ταχυτέραν τὴν ἀνά- ρχωσιν διὰ νὰ ἔλλιθρον κοιτάνος της.

Ο Ἰαπετὸς μετὰ πολλῶν χαριεύτισμάν καὶ γε- λῶν ὡς περὶ κομψοῦ συμβάντος, διερήμισε παρα- μορφώνων κατὰ τὸ συλφέρον του τὰ πράγματα, καὶ διέτυχε τὴν δυστυγχή Εὐρώστην, εἶγε δὲ τὸ θύε- τε, νὰ ἐμρανιεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς της, καὶ μὴ βλέπων αὐτὴν κατὰ τὸ σύνθετο. νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ὑγείας της. Ο Ἀὐραντής ἡτο πολὺ πρόσων χαρακτήρος, ὥστε νὰ μεταχειρισθῇ τὸν αὐ- τὸν παρακίναστην τῆς οἰκίας του, δικιας ἔπειπε. Τὸν ἐδειξε μόνον πολλὴν ψυχρότητα καὶ τὸν ἀπήν- τητον, διὰ καλῶς ἔγει, ἐξακολουθῶν τὸν μετὰ τοῦ φάγου διάλογον περὶ τῶν παθημάτων του, ὥστε βλέπων ὁ Ἰαπετὸς, διὰ οὐδεμίας διδετας προσοχὴ εἰς τὸ ἔξογον πρόσωπόν του, ν ἀναζεύξῃ. Ο χαλ- κοπρόσωπος Ἰαπετὸς δὲν ἔταρά γη, ἀλλ' ἐδειξε πε- ριέγειαν, ν ἀκούτη καὶ αὐτὸς τὰς ταλαιπωρίες τοῦ Θάνου προεποιημένος συμπάθειαν καὶ παρ- νείρων χαριέντως περὶ τῆς μετετείας καὶ προστα- σίας του. Η ὑπομονὴ δύως τοῦ Ἀὐραντοῦ οὐδέποτε ἐγήνεται, καὶ οὐδεμίαν ἀκροασιν παρέγων εἰς τὸν κομψολόγον. Εἰδειχεν ἀφοροῦν εἰς τὸν Θάνον νὰ λαλῇ, ἦ ἐλεγεν εἰς αἰτὸν ποσον ἐλυπή τησιν διὰ τὰς δει- νοπαθείας του καὶ τὸν ἐγήνεται νὰ συμφάγουν, πα- ροχτρῶν, διὰ τοσούς εἰναι εἴσοιμον τὸ γεῦμα, ὥστε νὰ ἐπενθυμίσῃ εἰς τὸν Ἰαπετόν, διὰ κακιῶν παντὶ πράγματι. Μίδε λοιπὸν καὶ αὐτὸς. διὰ τὴν ὀπισθο- δρόμητος ἡτον ἀπαρκίτητος καὶ διὰ αἱ μηχανορ- βαφίκει του δὲν μέλλον κατὰ τὸ παρόν νὰ βρα- θευθοῦν. Η ἀπόλυτις τοῦ Θάνου ἡτο νέος οὐ πε- λος καὶ οὐδὲλούνος. Ἀὐραντής δὲν ἡτο εἰς κατά- στασιν νὰ ἐστιμήτῃ τὸ διττὸν συμφέρον του, καὶ τὴν αἰτιγυνην τῆς Εὑρώστην; νὰ καλύψῃ καὶ γαμήρον ν ἀποκτήσῃ δινάμειον νὰ λαμπρύνῃ τὸν οἶκον του. "Αν καὶ τὰ μεγάρι τοῦδε επρατηγήματα του δὲν εύδοκιμη σαν, οὐκως ἐπεπε, δὲν ἐνόμισεν δύως, διὰ ἀποκρουσθεί- σης τῆς πρωτης προσθολῆς πάσα ἐλπίς ἐντατιώθη. ἀλλ' ἐρρόνει, διὰ τὴν αὐτὸν νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ δευτέραν, ἀφοῦ μάλιστα ὁ Ἀὐραντής δὲν τὸν ἀπέκλεισε τὴν εἰσόδον.

μην του, νὰ γίνη ἀνακωγὴ καὶ ἐν τῷ μεταξύ, διὰ νὰ διατκεδάσῃ τὴν πικρίαν τῆς ἀποτυγχανεί. ἐδότη εἰς ἄλλους ἔρωτας ὑλικωτέρους, περιμένον νέαν εὔκα- οιαν καὶ παρατενάζων βαρυτέραν τὴν ἔφοδον.

Ἡ Εὐρροστήνη ἐν τοσούτῳ ἀνέλαβε, παρηγορήθειτα διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Θάνου, τὸν ὄποιον ἡτον ἀγνούπομενος νὰ ίδῃ καὶ ἐνιστε μόνον, διὰν οὐδεὶς ἡτο παρόν, ἀγαπολοῦσα εἰς τὴν μνήμην της τὰ γε- γόμενα, ἐλαυσε πικρῶς. Τοῦτο δὲν ἐλάνθισε τὸν Ἀὐραντήν, διὰτις δὲν ἔτρυγετο σχεδόν τῆς οἰκίας, διὰ νὰ μὴ μονάχη τὴν κόρη του.

Δυστυχῶς ὁ Θάνος, τὸν ὄποιον ἡ ὑγεία προσε- δηλήθη ἐι τῆς κακείας, κατελήθη ὑπὸ σφοδρᾶς διθυλμίας, διότι διατελέτας πολὺν γρόνον ἐν τῷ πούτει δὲν ὑπέρερε τὴν λάμψην τῆς ἡμέρας. Διὰ νὰ μὴ ἀνητυγχῆ ἡ Εὑρώστηνη, ἐγήνεται ὁ Ἀ- ωραντής παρὸν τῆς Βαρβάρας τὴν γάριν, νὰ προσλά- βῃ εἰς τὴν οἰκίαν του τὸν Θάνον. διὰ νὰ τὸν πε- ριποτένη. Ἡ Βαρβάρα ἐνέδωκεν εὐχαριστίας, ἀποδί- δουσα καὶ αὐτὸ τὸ πάλημα τοῦ Θάνου ἐν γένες εἰς τὴν σκαιότητά του. Αὐτὸ τὸ παιδί, ἐλεγεν, οὐδο- πί φας καὶ βάτευ.

Ἐν τοσούτῳ ἡλθον καλαὶ εἰδήσεις ἐκ Θεσπαλίας καὶ ὁ Ἀὐραντής παρεσκευάζετο, ἀμα ἰατρὸν ὁ Θάνος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ίδια, συμπαραχαμβάνων καὶ αὐ- τὸν καὶ βεβαιῶν τὴν μητέρα του, διὰ νέλει εὐτυ- γήτει. ἀν τὸν παρακολουθήτη, εἰς τοῦτο δὲ αὕτη συνήγει ἀπμένως.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

(Τέλος "Ιδε Φαλλ. ΡΚΔ'. καὶ ΡΚΣΤ".

—ο—

Γ'.

Εἰδομεν μέχρι τοῦδε δι τε ἐκαστος τῶν κατωτέρων βαθμῶν τῆς ἐκπαιδεύτεως ἀφορᾶ συγγρόνως εἰς τὸ νὰ διαμορφώσῃ ἐν ἀρτιώ γνώσεων κύκλῳ τὸν πολι- την μέχρις ὥριτμέης τινὸς κοινωνικῆς βαθμίδος, συγγρόνως δὲ καὶ εἰς τὸ νὰ προπαρατευάσῃ αὐτὸν δι' ἀνάβασιν εἰς βαθμίδα ὑψηλοτέραν. Τὸν διπλοῦν τοῦτον γαρακτήρα δὲν ἔχει βεβαιώς ἡ ἐν τῷ Πανε- κπατημέω ἐκπαιδευσις, διότι αὕτη εἶναι τῶν τῆς ἐκ- παιδεύτεως βαθμίδων ἡ ἀνωτάτη, εἶναι τῆς πυρ- μίδος ἡ κορυφή. ἀφ' ἣς περαιτέρω ἀνάβασις δὲν ὑ- πάρχει· οὐχ' ἡτον δύως καὶ αὐτὴ εἶναι ὑπὸ δύω διαφόρους ἐπόψεις θεωρητέα, τὴν μὲν ἐξ ὑποκειμέ- νου, ἡτοι καθ' ἐκτὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνδόμυρχον αὐ- τῆς φύσιν, τὴν δὲ ἐξ ἀντικειμένου, ὡς πρὸς τὴν ἐρα- μογήν αὐτῆς εἰς τοὺς κλάδους τῆς κοινωνικῆς ἐ- νεργείας.

Καθ' ἐκτὴν θεωρουμένη ἡ πανεπιστημονικὴ ἐκ- παιδευσις εἶναι ἡ ὑπερτάτη καλλιέργεια τῆς ἀν- θρωπίνης διανοίας, καὶ ἡ βαθυτάτη ἔρευνα τῆς ἀλη-

θείας ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τῶν ἀνθρωπίνων γνώ-
σεων, αἵτινες εἰσὶ τῆς ἀληθείας αἱ παντοῖαι ἔργα-
μογαῖ. Ἀλλ' ἡ ἀληθεία εὑρίσκεται μόνον εἰς τὸ
φῶς τῆς μυσταγωγοῦ τιῶν ἐπιστημῶν φιλοσοφίας,
αὕτη δὲ πάλιν θάλλει μόνον ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς
ἐλευθερίας. Ἄν τοις κατωτέροις σχολείοις δίδονται
ἐντυπώσεις εἰς τὴν εὐπλαστὸν ἔτι τῶν παιδίων διά-
νοιαν, καὶ ταμιεύονται ἐφόδια εἰς τὴν μνήμην. Ἡ
ἀνθρακὴ ὅμως διάνοια, ἐν τῇ συναίσθησει τῆς ἴδιας
αὐτῆς αὐτεξουσίατητος καὶ εὐθύνης, δὲν ἀρκεῖται
εἰς ἐντυπώσεις, ἀλλ' ἀπαιτεῖ πεποιθήσεις· ἡ δὲ πε-
ποιησίς εἶναι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀκρόπολις τῆς ἐλευ-
θερίας. Τὸ σῶμα διστολεῖται, αἱ πομπαῖς ὑπείκουσαν.
ἄλλῃ αὐτὴ μένει ἀγείρωτος, καὶ μόνον εἰς ἐχυτὴν
ἐνδιδουσα· τὴν κοιτῶν δὲ ὡς σύμμαχον προτίθαμε-
νουσα, δέχεται μόνον δὲ τοῦ γνωμευτηρίου τῆς
σκέψεως μετ' ἔαυτῆς συνουσιοῦ, καὶ ὡς ἐξ ἔαυτῆς θεω-
ρεῖ ἀπορρέον· διὰ τοῦ δὲ οἰκειωθῆναι πεποιθητοῖς, τοῦτο
ἐντοπειπετας μέγρι τέλους ὡς μόνον καὶ ἀκατά-
στροφον ἥθικὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐφόδιον, ὡς μόνον τῶν
πράξεων αὐτοῦ ἐλατήριον. Διὰ τοῦτο ἐν τῷ ὑπερ-
τικῷ διδακτικῷ καταστήματι, ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ
διάνοια λαμβανοῦσι τὰ τελευταῖα καὶ πλήρη τοῦ
βίου ἐφόδια, πρέπει πᾶν δίδαγμα νὰ ἐλέγγηται εἰς
τὸ φῶς τῆς φιλοσοφίας, καὶ ν' ἀναπτύσσεται ἐν εὐ-
ρυτάτῃ ἐλευθερίᾳ· μόνον δὲ ἐξαιρουμένων τῶν ἄλη-
θειῶν ἃς κυροῦ ἡ ἀναθενά ἀποκάλυψε, τὰς λοιπὰς
πάσας νὰ ἐρευνᾷ ἡ ἀπρόληπτος κρίσις, καὶ ἀπ' αὐ-
τῆς τῆς ἀρνήσεως ὁρμωμένη, μόνον νὰ παραδέγη-
ται τὸ ὑπὲρ αὐτῆς βεβαστανομένεν, καὶ τοῦτο ν
παραδίδῃ εἰς τὴν πεποιθησιν. Ἐντεῖνεν, καθ' ἡμᾶς,
πηγάδει ἡ ἀπαραιτητος τῆς ἐν τοῖς πανεπιστημίοις
ἐλευθερίας ἀνάγκη, καὶ εἰς τοῦτο συνισταται ἡ πο-
λυκροτος, καὶ καθ' ἔαυτὴν πολύτιμος αὕτη ἐλευ-
θερία, ἡ πολλαχῶς πολλάκις παρεῖηγνθεῖσα, ἄλλοτε
μὲν ὡς ἀπεριφρίστος, ἄλλεια τοῖς φοιτηταῖς ν' ἀκολου-
θῶσιν διττοῖς δὲ τοῖς διατάξεις, τοῖς διόρθωσις, διότι
ἀποβαίνει καὶ ὑλικῶς ἐπὶ ἡμίοις καὶ χρόνου δακανητά,
ἄλλοτε δὲ ὡς ἐξαιρεσίς τῶν φοιτητῶν ἀπὸ τῶν κοι-
νῶν ἀστυνομικῶν νόμων, ἢτις τὰ τῆς δημοσίου εὐ-
ταξίας συνταράσσουσα, καὶ οὐδὲν συγγρόνως συμ-
βάλλεται εἰς τὴν διανοητικὴν αὐτῶν ἐπίδοσιν, καὶ
εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ αὐτῶν
φοιτήσεως.

Καῦ ἔαυτὴν λοιπὸν θεωρουμένη ἡ ἐν τῷ Πανε-
πιστημίῳ διδασκαλία, περισσάλλεται πᾶσα ὑπὸ τῆς
ἐνότητος τῆς φιλοσοφίας, καὶ κοινὸν χραντῆρα ἔ-
χει τὴν ἐλευθερίαν. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον πᾶς
φοιτητὴς πρέπει ν' ἀργητας τῶν ἀνωτέρων σπου-
δῶν του ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας, καὶ αὐτῆς νὰ λάβῃ
τὴν διὰδικασίαν εἰς τῶν καθ' ἔκαστα ἐπι-
στημῶν τὰ μυστήρια. Ἡ δὲ φιλοσοφία πρέπει νὰ
διεῖσκηται ἐνταῦθα οὐχὶ δογματικῆς καὶ ἐπιθε-
τικῆς, ἀλλ' ἐν πάσῃ τῇ ἀνέστητης πρέπει εἰς
τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Ως δὲ πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς θεωρουμένη, πρὸ
παντὸς ἄλλου ἀριθμοῦ ἡ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐκπαι-
δεύσις ἀποκαλύψεις. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀμφότεροι

δευτερικοὶ εἰς τὴν διάπλασιν ἀνδρῶν πεπαιδευμένων,
κεκαλλιεργημένον ἔχοντων τὸν νοῦν. Πρὸς τοῦτο δὲ,
φιλοσοφίας, ἢτις εἶναι ὁ ὑπέρτατος τῆς
διενοίας φωτισμός, ἀπαιτεῖται ἡ μαθηματικὴ, ἢτις
εἶναι ἡ διάθεμα καὶ γραμμῶν λογικὴ, καὶ συντε-
λεῖ εἰς τὴν διενοίας τὴν ὁὐδεμισιν, προσέτι δὲ πᾶσα
ἐπιστήμην καθιστῶσα ἡμῖν γνωστὴν τὴν περὶ ἡμᾶς
φύσιν καὶ τοὺς ἀνθρώπους μετ' ἡμῖν ζῶμεν, ἐπομένως αἱ
φυσικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ ιστορικαὶ, καὶ ἡ τὸν νοῦν
διεκποτισθεῖσα φιλολογία, καὶ πρὸ πάντων ἡ εἰς ἐκα-
πτον μὲν πεποιθευμένον ἀνθρώπου ἀναγκαία, εἰς τὸν
"Ἑλληνας δὲ ἀπαραιτητος Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ.
Ἄντας αἱ γνώσεις ἀποτελοῦσσι τὸν κύλιον τῶν γε-
νικῶν λεγομένων ἐπιστημῶν, αἵτινες εἰσὶ τὰ προ-
πύλαικα τῆς πανεπιστημιακῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἀρ-
ιθμοὶ πρεπεῖ νὰ προσημειωθῇ ἐλαστος ἔχων τὴν ἀξι-
σιν νὰ καταταχθῇ μετὰ τῶν πεπαιδευμένων.

Μετ' αὐτὰς δὲ ἡ ἐκπαιδεύσεις διαιστεῖται ἀναγκαίως
εἰς τοσούτους μεγάλους κλάδους, διτταὶ εἰσὶν αἱ γε-
νικώτεραι κατηγορίαι τῆς τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώ-
που ἐνεργείας, ὃν ἡ ἀστεριτικὴ ἀπαιτεῖ ἐπιστημονικὴν
έμπειρίαν. Δύνανται δὲ αὗται, καὶ αἱ διάφοροι αὐ-
τῶν διακλαδεύσεις, νὰ συγκεφαλαιωθῶσιν εἰς τὰς ἐ-
ξῆς, α. τὴν ἐπιμέλειαν τῶν περὶ τὴν θρησκείαν β'.
τῶν περὶ τὴν ὑγείαν, γ'. τῶν περὶ τὴν ἀγωγὴν καὶ
ἐκπαιδεύσιν δ'. τῶν περὶ τὴν διοίκησιν. Αἱ τέσσα-
ρες αὗται διάφοροι διευθύνσεις τῆς ἀνθρωπίνου δρα-
στηριότητος ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς τέσσαρας τοῦ
πανεπιστημίου Σχολὰς, αἵτινες εἰσὶν ἐπιδεκτικαὶ ὑ-
ποδιαιρέτεων, ὡς καὶ πολλαχοῦ ὑποδιαιροῦνται· οἱ
καρατσευαζόμενοι φερὲι εἰπεῖν ὅπως διευθύνωσι τὴν
ἐν τοῖς σχολείοις ἀγωγὴν τῆς νεολαίας, δύνανται ἡ
περὶ τὴν φιλολογίαν ἡ περὶ τὰς φυσικομαθητι-
κὰς ἐπιστῆμας ίδιας ν' ἀσχοληθῶσι, διότι οἱ δύο
οὗτοι κλάδοι τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ὀλίγα ἔχουσι
τὰ σημεῖα ἐπασθῆτα πρὸς ἄλληλους, οὐδὲ τοῦ ἐνὸς
αἱ γνώσεις εἰσὶν ἀναγκαῖαι πρὸς τὴν τοῦ ἄλλου
ἐκμάθησιν, οὐδὲ συνήθως δύναται εἰς καὶ διάτομος
νὰ ἐναπτήῃ της συγγρόνως τὴν διάνοτάν του εἰς ἀμ-
φοτέρους αὐτούς. Καὶ τῷ ὅντι ἐν τοῖς τῶν πανε-
πιστημίων ἐκάτερος αὐτῶν ἀποτελεῖ ίδίαν σχολὴν,
καὶ διάτογραμα φιλολόγος δὲν σπουδάζει ἀστρο-
νομίαν, οὐδὲ διηγηματικός ἔνδιατρίζει εἰς τὰς γραμ-
ματικὰς λεπτολογίας. Ὁμοίως εἰς τὸν προτιμέ-
μενον νὰ διατρέψῃ τὸ διακαστικὸν στάδιον, πολ-
λαῖς τῶν διοικητικῶν γνώσεων εἰσὶ περιτταὶ, ὡς
καὶ τὸ ἀνάπαλιν ὡς πρὸς τὸν ἀφιερούμενον εἰς τὴν
καθηρῶν διοικητικὴν ὑπηρεσίαν διὰ τοῦτο καὶ πολ-
λαχοῦ ὑπάρχουσι δύοις σχολαῖς διακεκριμένοις, ἢ κάν-
θύω τῆς αὐτῆς σχολῆς ἐντελῶς κεχωρισμένοις κλά-
δοις, ὁ τῶν νομικῶν καὶ ὁ τῶν διοικητικῶν ἐπιστη-
μῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ ιατρικῇ σχολῇ διακρί-
νεται καὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἀλλαχοῦ τὸ φαρμακευτι-
κὸν σχολεῖον, περιλαμβάνον ιδιαίτερον καὶ μᾶλλον
περιωρισμένον κύλιον γνώσεων.

"Ἡ θεολογικὴ σχολὴ ἀρύεται τὰ διδάγματα αὐ-
τῆς ἐκ πηγῆς ὑψηλοτέρας τῆς φιλοσοφίας, ἐκ τῆς
παντὸς ἄλλου ἀριθμοῦ ἡ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐκπαι-
δεύσις ἀποκαλύψεις. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀμφότεροι

αἱ πηγαι αῖται κοινὴν ἔχουσι τὸν ἀρχὴν, διότι ἡ σῶτρή των, καὶ παρὰ τῶν παρὰ τοῖς ἐπισκόποις ἀνώμεν ἐδοῦτο, ὅπο τῆς θείας προνοίας εἰς τὸν ἄνθρωπον τέρων κληροκόντων. Διὸ δὲ τοὺς ἐφημερίους τῶν κωμωδίων δύναμις πρὸς ἔρευναν καὶ ἀνακάλυψεν τῆς ἀληθῆς, ἡ δὲ ἐγκαίσης αὐτῷ περιέχουσα ἑτοίμους καὶ ἡ γυμνασιακὴ ἐκπαιδευσίς, καὶ ἡ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων διὰ τῶν τῶν γυρίνων ἐτημερίους, ἀλλὰ συρροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ εὑδαιμονίαν μάλιστα ἐνδιαφερούτας ἀληθείας. Λεύτερον δὲ, ἐπειδὴ διὰ τοντων ἀναγκαίων διδαγμάτων τοῦ ἵεροῦ αὐτῶν ἡ ἀληθεία εἶναι μή, διὰ τοῦτο, διὸ δέποτε καὶ ἀποδέξῃ, πρέπει εἰς τὸ αὐτὸν σημεῖον πάντας ν' ἀπολήγη, καὶ διὰ τοῦτο ἡ φιλοσοφία, ἡ δοξὴ δηλαδὴ φιλοσοφία, δταν δὲν ἐπιπροσθῇ ψήτῃ ἡ ἀγλὺ; τῶν παθῶν καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου τύφου, ἔγει τοῦτο τὸ κοινὸν μετὰ τῆς θρησκείας, δτι τὰ ὑπὸ ταύτης καὶ ὑπέρτετον καὶ ἀναμφίβολον κύρος γνωματεύμενα, ἀποδείκνυνται καὶ ὑπ' ἐκείνης, προταγούμενης τὸν λύχνον τῆς χριστεως. Ἡ θεολογικὴ σχολὴ, ἔχει οὐγὶ ἀντίπαλον, ἀλλὰ μάλιστα συνεργὸν καὶ σύμμαχον τὴν φιλοσοφίαν, περιεττὴν μὲν σύμμαχον, ἀν πάσας τὰς παρθίας διέρλεγε καὶ ἐπλήρου ὀλοκλήρως ἡ πίστις, ἀλλ' ἀναγκαίαν διὰ τὴν ἄνθρωπίνην ὑπεροψίαν, ητις ὑπέρ πάταν τὴν κτίσιν, νοητὴν τε καὶ ὅλην, ἐνθρόνιτε τὸ ἐγώ, καὶ ἐν νοητῇ πατερικῶν συγγραμμάτων, καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τὸν τῆς ποιμαντορίας ἱερῶν καθηκόντων, ἐν οἷς περιλαμβάνεται καὶ ἡ κήρυξις τοῦ θείου λόγου. Συγχρόνως διὰ πολὺ ἀπέγομεν τοῦ νὰ φρονδώμεν δτι ἡ διδασκαλία αὐτῇ καὶ μόνη θέλει ἀρκέσει εἰς μόρφωσιν καλῶν Ἱερέων. Ἐν διότῳ οἱ Ἱερεῖς ἀναγκάζονται νὰ ζῶσι τὸντες τὸν δίτονον εἰς τὴν ἐλεημοσύνην τῶν γεστῶν, ἐκπαιδευσίς καὶ βελτίωσίς τοῦ κλήρου εἰσὶν εὐχαρίστια ἀνεκπλήρωτοι, καὶ οὐδὲ τὸ Πανεπιστήμιον οὐδὲ οἱ δέποτε εἰδικὴ σχολὴ δύναται νὰ συντηλέσῃ εἰς αὐτῶν τὴν παγκοτοποίησιν. Ὁ διὰ μαχρού χρόνου καὶ διὸ οἱ μικρᾶς δαπάνης ἐκπαιδεύθεις θέρευεν, δὲν θέλει στέργεις εἰς στάδιον βίου ἐν ᾧ ἀναγκάζεται νὰ ἐπαιτῇ τὴν τροφήν του, καὶ ἀπόδειξις τῶν λόγων ἡμῶν τὰ σήμερον ἐν Ἑλλάδι συμβαίνοντα, διότου ἐκ τῶν ἐξελθόντων ἀπ' ἀρχῆς εἴτε ἐκ τῆς Γερασίου σχολῆς, οἱ πλεῖστοι ἀναγκαῖοι ζονται τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, καὶ συεδόνού δεὶς γίνεται θέρευες. Ηρονοήτατα διώσις περὶ ἀξιοπρεπῶν συντηρήσεως τοῦ δευτερεύοντος κλήρου ἡ Κυρέωντις, ἐννοεῖται δτι πᾶν δικαίωμα θέλει ἔγει ν' ἀπαιτῇ παρ' αὐτοῦ καὶ ιδιότητας ὡς πρέπει ἀναγκαῖως νὰ κέιτηται ὁ ἀξιῶν νὰ ἐπηγγῆ τοῖς ἀδελφοῖς του τὸν θείον λόγον, καὶ νὰ ἔχῃ πνευματικὸν πατρὸς ἀξιῶμα παρ' αὐτοῖς. Δὲν ἐννοοῦμεν θεῖαιώς ὁ ἐρημέας τοῦ γωρίου πρέπει ἀφεύκτιος νὰ ἔχει τελειοδιδακτος τοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ ποῦτο δύναται ν' ἀπαιτῇ παρὰ τῶν ιερέων τῆς προτερεούσης, παρὰ τῶν γεωττί γεωργονομένων ἀναμφι-

πόλεων, διὰ τοὺς διαικόνους κτλ. ἐπαρκῆς φανέται ἡ γυμνασιακὴ ἐκπαιδευσίς, καὶ ἡ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων διὰ τοὺς τῶν γυρίνων ἐτημερίους, ἀλλὰ συρπληρουμένη, καὶ διὰ τοὺς μὲν καὶ διὰ τοὺς δὲ, καὶ λιστα ἐνδιαφερούτας ἀληθείας. Λεύτερον δὲ, ἐπειδὴ διὰ τοντων ἀναγκαίων διδαγμάτων τοῦ ἵεροῦ αὐτῶν ἡ ἀληθεία εἶναι μή, διὰ τοῦτο, διὸ δέποτε καὶ ἀποδέξῃ, πρέπει εἰς τὸ αὐτὸν σημεῖον πάντας ν' ἀπολήγη, καὶ διὰ τοῦτο ἡ φιλοσοφία, ἡ δοξὴ δηλαδὴ φιλοσοφία, δταν δὲν ἐπιπροσθῇ ψήτῃ ἡ ἀγλὺ; τῶν παθῶν καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου τύφου, ἔγει τοῦτο τὸ κοινὸν μετὰ τῆς θρησκείας, δτι τὰ ὑπὸ ταύτης καὶ ἀναμφίβολον κύρος γνωματεύμενα, ἀποδείκνυνται καὶ ὑπ' ἐκείνης, προταγούμενης τὸν λύχνον τῆς χριστεως. Ἡ θεολογικὴ σχολὴ, δὲ σχολὴν δὲ σχολὴν, αἵτη πρέπει ἀγούμενης τὸν λύχνον τῆς χριστεως. Ἡ θεολογικὴ σχολὴ, διὰ τοὺς τὰς θεωρητικὰς σχολείων, δέσποινται πρὸ τοῦ διορισμοῦ των νὰ μεταλεμβάνωσιν ἐν ταῖς ἔδραις τῶν ἐπιτκοπῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δύναται ν' ἀπαιτῇ, καὶ αἱ γειροτονίαι ἀμαθῶν Ἱερέων δύγανται νὰ ἐμποδισθῶσι, μόνον δταν ὑπάρχῃ πιθανότης δτι οἱ πεπαιδευμένοι δὲν θέλουσιν ἀπορεύγει τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα.

Ἐτὶς πρὸς τὴν Νομικὴν δὲ σχολὴν, αἵτη πρέπει ἀγούμενης τὸν λύχνον τῆς χριστεως. Ἡ θεολογικὴ σχολὴ, δέσποινται περιλαμβάνων πρῶτιν τὰς θεωρητικὰς σχολείων δέσποινται πρὸ τοῦ διορισμοῦ των νὰ μεταλεμβάνωσιν ἐν ταῖς ἔδραις τῶν ἐπιτκοπῶν. Ἀλλὰ τοῦτο δύναται ν' ἀπαιτῇ, καὶ αἱ γειροτονίαι ἀμαθῶν Ἱερέων δύγανται νὰ ἐμποδισθῶσι, μόνον δταν ὑπάρχῃ πιθανότης δτι οἱ πεπαιδευμένοι δὲν θέλουσιν καὶ τὴν διοίκητιν ἀρχαράσκες ἐπιτκοπῶν.

Ἐτὶς πρὸς τὴν Ιατρικὴν δὲ σχολὴν δὲ σχολὴν, δέσποινται καὶ φαρμακοποιοῖς ὑπέρ αὐτῶν διμιως δὲν ἀπαιτοῦνται ἴδιαιτερα μαθήματα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας βιαχύτερος χρόνος καὶ στενώτερος μαθημάτων κύριος ἐξ τῶν γενικῶν (φυσικοὶστορικῶν), καὶ τῶν εἰδικῶν τῆς ιατρικῆς ἐπιστημῶν.

Τῆς δὲ Φιλολογικῆς σχολῆς εἶναι πρεπλοῦς ὁ σκοπὸς, πρῶτον μὲν νὰ προκαταρτίῃ πάντας τοὺς μέλλοντας νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς εἰδικὰς ἀνωτέρας σπουδὰς, διὰ τῶν γενικῶν ἐκείνων γνώσεων αἵτινες εἰσὶν ἀναπόφευκτοι εἰς πάντα πεπαιδευμένον καὶ ἀνωτέρας ἀγωγῆς λαχόντα, καὶ ἐπομένως πέπει νὰ περιλαμβάνων πρὸ παντὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ δὲν διλούσι τοὺς κλάδους αὐτῆς, ἐπειτα δὲ τὴν ἀρχαῖαν καὶ νέαν φιλολογίαν, καὶ ίδιως τὴν Ἑλληνικὴν, τὰς ιστορικὰς ἐπιστήμας καὶ πάσας τὰς μαθηματικούσιας. Δεύτερον δὲ νὰ μορφώνῃ ἀνδρας εἰδικούς περὶ τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἐρευναν τῆς ἀρχαιότητος ὑπό πάσας αὐτῆς τὰς ἐπόψεις, καὶ τὰς φυσικούσιας ἐπιστήμας ἢ ἐκάστην αὐτῶν δι' ὃ εἶναι ἀναγκαῖον ὅπου, ὡς ἐνταῦθα, ἡ σχολὴ αὐτῇ περιλαμβάνει πάντας τούτους τοὺς κλάδους, νὰ διαιρῆται εἰς διάφορα τμήματα, εἰς δὲ τοὺς φοιτητὰς νὰ ἐπιτρέπηται ν' ἀκολουθήσι, πλὴν τῶν γενικῶν ἐπιστημῶν, ἐκείνων τῶν κλάδων τούτων, εἰς δὲν θέλουσιν εἰδικῶς νὰ ἐκπαιδευθῶσι. Τρίτος δὲ σκοπὸς τῆς σχολῆς ταῦται εἶναι ἡ μορφωσίς ικανῶν διδασκάλων ἢ τῆς φιλολογίας ἢ τῶν μαθηματικῶν διὰ τὴν δευτερεύοντας ἐκπαιδευσίν, δτοι διὰ τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσια, ἐννοούμενου οἰκοθεν δτι ὃ ἐν τῷ Πανεπιστημιῳ εἰδικὰς γνώσεις ἐπ' οῖχες δέποτε ἐπιστήμης λαζῶν, καὶ τεύτας δι' ίδιας μελέτης ἀναπτύξας καὶ τελεοποιήσας, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ Πανεπιστημιον δύναται πάλιν νὰ μεταδώσῃ αὐτὰς, καὶ τοῖς περιστερούσης, παρὰ τῶν γεωττί γεωργονομένων ἀναμφι-

έδεξατο. 'Αλλ' ίκανός διδάσκαλος δὲν εἶναι ὁ μόνος πρότερος της φιλολογικής σχολῆς λεγόμενον φροντίστηκεν, οὐδὲ τοῦτο πρέπει νὰ προίττεται οὐ μόνον εἰς σοφώτερος φιλολόγοις, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμπαιρότεροι περὶ τὴν μέθοδον τοῦ διδάσκειν. 'Ἐν αὐτῷ δὲν ἀρχεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνωνται ἀπὸ καθέδρας ὅσα ἐν τῇ σχολῇ πρέπει νὰ καθοδῆνται, ἡ ἀιλα ὄποια τούτοις, ἀλλὰ πρέπει μᾶλλον νὰ καθοδῆνται οἱ φοιτηταὶ εἰς τὸν τρόπον καθ' ἓν αὐτοὶ πρέπει νὰ διδάσκωσι καὶ ἀναγένεσι τοὺς συγγραφεῖς εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα πρέπει αὐτοὶ ν' ἀναβαίνωσι τὴν καθέδραν, καὶ ισως τὸ φροντιστήριον νὰ εἶναι κατὰ τοιούτου τρόπου τυνδελεμένον μετὰ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων τῆς πρωτευόστης, ὥστε αὐτὰ νὰ γρητιμείωσιν αὐτῷ ὡς πρότυπα, νὰ διδάσκωσι δὲν αὐτοῖς ἀλληλοδιεδόγως οἱ ἐν τῷ φροντιστηρίῳ ἀσκούμενοι. Ὡπό τὴν ἐπιτήρησιν ἐνὸς τῶν μελῶν αὐτοῦ ἡ τῶν γυμνασιαργῶν, οἵτινες ἵστως ἐδύναντο καὶ αὐτοὶ νὰ συγκαταριθμῶνται μετὰ τῶν μελῶν τοῦ φροντιστηρίου.

Αλλ' ἡ πασῶν πρωτιστη συνήκη τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ σπουδῶν, εἶναι ἀναμφισθῆτας ἡ ίκανότης τῶν ἐν αὐτῷ διδασκόντων. 'Ο διαγωνισμὸς εἶναι βεβαίως ἡ ἀρίστη αὐτῆς ἐγγύητις, καὶ οὗτος εἶναι πολλαγοῦ τῆς Κύρωπης εἰσηγμένος, ἐπὶ μόνῳ τῷ περιεστηρῷ ἐν τοις γώραις, ὡς φερεῖται ἐν Γαλλίᾳ, ὅτε ἡ κυβέρνησις διορίζει ἀπ' εὐθείας καθηγητὴν εἰς ἔκεινας τὰς ἔδρας, ἃς αὐτὴ συνιστᾷ κατὰ πρώτον. Καὶ ὅπου μὲν ὑπάρχουσι πολλοὶ καθηγηταὶ δι' ἔκαστον κλάδον, εἰς πολλὰς διακλαδεύσεις ὑποδιαιρούμενον, ὅπου ὑπάρχουσιν ἀκαδημίαι καὶ ἄλλων σοφῶν διμάδες, ἔκειται διαγωνισμὸς εἴναι εὔκολος παρ' ἡμῖν δύνας πρὸς τὸ παρόν εἰς πολλὰς περιστάσεις θὰ ἔτον ἀδύνατος, διότι δι' εἰδικάς τινας ἐπιστήλας, ἐκλιπόντος τοῦ καθηγητοῦ, δὲν θὰ ὑπῆρχον δικασταὶ τοῦ διαγωνισμοῦ πρὸς ἀλογήν τοῦ διεδόγου αὐτοῦ. 'Αντὶ δύνας τῆς μεθόδου ταύτης, δύναται καὶ πρέπει νὰ εἰσαγθῇ ἡ τῆς δοκιμασίας.

'Ιπέρ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀπαξέκλεγθέντος, ὑπάρχει ἡ τίκτη καν πρόληψις, διτοῖς εἶναι δὲν τῷ ἔντεινει του πάντων σοφώτερος εἰς τὴν ἐπιστήλην ἦν διδάσκει, καὶ πάντων ὀφελιμώτατος ὡς καθηγητής, διότι ἀν ἔτον ἄλλος, ἐπρέπει ἀναγκαῖος ἐκεῖνος νὰ προτιμηθῇ. Τούτου δύνας ὑποτεθέντος, ἔξαγεται ὅτε τοῦτον τὸν οὕτως ἀνώτερον πάντων ἀποδειγμέντα κατὰ τὴν ἐπιστήλην, οὐδεὶς ἔτερος δύναται νὰ δικάσῃ, καὶ ἐπειδὴ διορισμὸς τοῦ καθηγητοῦ γίνεται πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τῆς ὀφελείας τῆς νεολαίας, τῆς δὲ ὀφελείας ταύτης, ὧπο τὴν ἔποψιν τῆς τοῦ καθηγητοῦ ίκανότητος. Οὐδεὶς ὑποτίθεται ἄλλος ἀνώτερος δικαστής, διὰ τοῦτο ἡ παῦσις αὐτοῦ δι' ἄλλου οἴον δήποτε λόγον, πλὴν ίτως ἐπελθούσης ἔξασθεντεως τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, ἡ ποινικῆς τινος καταδίκης ἀτικάστης καὶ καθιετώσης αὐτὸν ἀκατάλληλον πρὸς τὸ διδάσκειν,

πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσύγγνωστον καὶ ἔθυκὸν ἔγκλημα. 'Αλλος δὲ λόγος δι' ὃν οἱ τῶν Πανεπιστημίων καθηγηταὶ θεωροῦνται πανταχοῦ τοῦ κόσμου ὡς ἀμετακίνητοι, πλὴν μόνον ἐπὶ τῶν σπουδαίων περιστάσεων ἃς ἀνεχέρχεται, εἶναι διτοῖς μόνον ἡ τοιαύτη τοῦ σταδίου αὐτῶν ἔξασφάλιστις τοὺς προσηλοῖς εἰς αὐτὸν οὕτως, ὥστε ν' ἀφειρώσιν αὐτῷ πᾶσαν τὴν δραστηριότητα καὶ πάσας τὰς στεγμὰς τῆς ζωῆς των. 'Αλλ' ἀν ὁ καθηγητὴς εἶναι, πλὴν ἐν σπανιωτάταις περιστάσετιν, ἀμετακίνητος, πρέπει διὰ τοῦτο μάλιστα νὰ καταβάλληται πλείων προσοχὴ καὶ νὰ λαμβάνωνται πλείονες ἐγγυήσεις κατὰ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐλλείποντος τοῦ διαγωνισμοῦ, παρ' ἡμῖν ἡ μόνη δυνατὴ ἐγγύητις εἶναι ἡ δοκιμασία. 'Επειδόμενος ἔξογων τινῶν ἀνδρῶν, οὓς ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ παραδέχηται ἐπὶ τῇ ἔθνεικῇ ἡ εὐρωπαϊκὴ αὐτῶν σῆμη, τοὺς λοιποὺς πάντας πρέπει νὰ διορίζῃ ὡς ἐλτάκτους μόνον καθηγητὰς, διδάσκοντας ἐπὶ μετρίῳ τινὶ μισθῷ, καὶ ἀνευ ἄλλης τινὸς ὑπογεώσεως τῆς κυβερνήσεως πρὸς αὐτούς. Μετὰ δὲ παρέλευσιν ὠρισμένου χρονικοῦ διαστήματος, δὲ μὲν μὴ ἀρκοῦνται δείγματα ίκανότητος, παιδείας, καὶ εὑμεθόδου διδασκαλίας δοὺς καθηγητῆς, δύναται νὰ παύηται, δι' ἐξ ἐναντίας εύδοκιμήτας, εἶναι δίκαιον αὐτοδικίως νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν τακτικὴν καθέδραν, καὶ νὰ μένῃ εἰς ταύτην ἀμετακίνητος. 'Αλλὰ καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀμίσθου ὑφηγήσεως εἰς καθέδρας, εἰς δις ὑπάρχει τακτικὸς ἡ ἐλτάκτος καθηγητὴς, δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς δοκιμασίαν, καὶ νὰ παρέχῃ δικαιώματα εἰς ἀπ' εὐθείας διορισμὸν εἰς τακτικὴν ἔδραν. Τοικύτην ἐννοοῦμεν τὴν τῶν βαθμῶν τῆς καθηγησίας διάκρισιν. Δύναται δὲ καὶ ἐπὶ τιμῇ νὰ γοργηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, συναίνεται τῶν σχολῶν, εἰς ἄνδρας διακευριμένους, καὶ εἰς ἄλλας δημοσίας ὑπηρεσίας ἀσχολουμένους, ὅποιος οἱ τοιούτοις ἔχουσι προαιρεσίν νὰ γίνωσι καὶ διὰ διδασκαλίας ὥφελιμοι καὶ οὗτος εἰσὶν οἱ ἐπίτιμοι καθηγηταί.

'Αλλ' ἀν μεγάλη πρέπη νὰ καταβάλληται προσοχὴ περὶ τὸν διορισμὸν τῶν καθηγητῶν, οὐγ. ἡ τονος ἐπιμελείας εἶναι ἀξία ἡ τῶν φοιτητῶν κατάταξις. Οἱ ἀνάξιοι πρέπει τούλαχιστον γένοτον τοῦ πανεπιστημίου, διήτε ἡ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐκπαιδευσίς, μὴ στηρίζομέντη ἐπὶ ἐδραίας τινὸς κατωτέρως ἐκπαιδεύσεως, εἶναι ἡ πυραμὶς ἀνεστραμμένη καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς βαίνουσα, εἶναι ἡ μήτη τῆς ἡμιμαθείας καὶ δοκητισσφίας, ἐπίτημον κύρος λαμβάνουσα, καὶ ἀξιώστεις καὶ δικαιώματα νὰ εἰσδύῃ εἰς τὴν τῶν δημοσίων διεύθυνσιν καὶ νὰ φεύγῃ αὐτὴν. 'Αν ἀκριβής τις ἐγίνετο στατιστικὴ ἐρευνα περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐπειστάσεων, οὐδὲν τοῦ πανεπιστημίου ἀναμφισθῆτας ὅτι αἰσιώτερα εἰσὶ ταῦτα ὡς πρὸς τοὺς φοιτητὰς τοὺς προσελθόντας ἐκ τῶν ἀρτιωτέρων γυμνασίων τοῦ κράτους, καὶ εἰς ταῦτα ἐκ τῶν ἐντελεστέρων ἐλληνικῶν σχολείων ὄρμηντας, καὶ ἐν γένει διτοῖς ὅπω τὸ πρώτη ἐκπαιδευσίς εἰσὶν πληροεστέρα, τόσω ὑγιεστέρα εἶναι καὶ ἡ ἀνακαθιστώσης αὐτὸν ἀκατάλληλον πρὸς τὸ διδάσκειν, τάπτη αὐτῆς συμπλήγωσις. Εἰς τὸ ἡμέτερον πανε-

πιστήμιον φοιτῶσιν ὅσοι αὐτόχθονες, τοσοῦτοι καὶ ἑτερόχθονες, ἐξ ἐπαρχιῶν προγράμμενοι αἰτίνες στεροῦνται τῶν ὡφελημάτων τοῦ ἡμετέρου ἐκκαιδευτικοῦ συστήματος. Ἡς πωὸς τούτους βεβαίως αὐστηρὸν καὶ ἀδικὸν ἦθελεν εἶσθαι ἀν δὲν ἐγίνοντο δεκτοὶ εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ὡς μὴ διακούταντες ὅλων τῶν μαθημάτων ὅσα διδάσκονται ἐν τοῖς ἡμετέροις γυμνασίοις, διότι ἐν ταῖς πατρίτιν αὐτῶν οὐδεμίκιν εἴγον ἀφορμὴν νὰ τὸ ἀκούσωσιν. Ἐξ αὐτῶν τινὰ εἰσὶν οὐσιεδηταὶ καὶ ἀπαραιτηταὶ, καὶ τὸ ἔλλειψις αὐτῶν καθίσταται τὴν ἀνωτάτην ἐκπαιδευτιν οὐ μόνον ἐλλειπῆ, ἀλλ’ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ πανταπατεν ἀσκοπον καὶ ἀτελετορθητον. Ἀλλὰ ὅμως εἰσὶ δευτερούστις σπουδαιότητος, καὶ τοιαῦτα, ὡστε μικρὰ ἡζημία ἀν μεταγενεστέρως ἀναπληρωθεῖσιν. Ἡς πωὸς τοὺς ἑτερόχθονας τούτους φοιτητὰς ἐδύνατο καὶ ἐτέρα θεωρία νὰ προταῦῃ, ὅτι ἐπειδὴ οὗτοι δὲν προτίθενται νὰ ὑπηρετήσωσι τὸ ἔλληνικὸν κράτος, καὶ ν’ ἀποτελέστωτι μέλη κύτου, διὰ τοῦτο ἀδιάρροον πρέπει νὰ εἴναι εἰς τὸ κράτος τοῦτο πῶς ἐκπαιδεύονται, καὶ οὐδὲν ἔχει αὐτὸς συμφέρον νὰ τοὺς κωλύῃ τῆς προσόδου εἰς τὸ πανεπιστήμιον, δταν αὐτοὶ τοὶ ὑπὸ ἴδιαιν εὐθύνην θέλωσιν ἀτελεῖς νὰ εἰτέργωνται, καὶ ἐπομένως ἀτελεῖς νὰ ἐξέργωνται. Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἀποκρούομεν ἐντελῶς· διότι, ἂν δὲν μέλλωσι νὰ ὑπηρετήσωσι τὸ ἔλληνικὸν κράτος, οὐδὲ νὰ εἴναι μέλη αὐτοῦ, ἀλλὰ μέλλουσι νὰ ὑπηρετήσωσι τὸ ἔλληνικὸν ἔθνος, καὶ αὐτοὶ ἀε εἴναι μέλη, καὶ τὸ ὑπέρ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν ἀμερι μνία τῆς Ἑλλάδος θὰ ἥτον ἐθνικὸν ἔγκλημα. Φρονοῦμεν ἐπομένως ὅτι συνδυαζομένου τοῦ δικαιίου καὶ αὐτοὶ ἐφικτοῦ μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος, πρέπει πρὸ τῆς εἰταγωγῆς των εἰς τὸ πανεπιστήμιον νὰ ἔξετάζωνται οὗτοι, ὡς καὶ τὸ γίνεται, ὑπὸ ἴδιαι τέρας ἐπιτροπῆς, οὐχὶ μὲν εἰς τὰ δευτερευότητα σημασίας γυμνασιακὰ μαθήματα, ὣν ὅμως ἡ μετατάυτα μελέτη νὰ συνιστᾶται αὐτοὶ σπουδαῖοι, ἀλλ’ ἀφεύκτως καὶ αὐστηρῶς εἰς τὰ κυριώτερα, οἷα πρῶτον ἡ ἔλληνικὴ γλῶσσα, εἰς ἓν συγήνως δὲν γωλαίνουσιν οἱ ἑτερόχθονες φοιτηταὶ, διότι αὐτὴ κυρίως, καὶ μάλιστα ἐπιμελῶς, δεδάσκεται εἰς τὰ ἐντῆ μὴ ἐλευθέρα σχολεῖα· δεύτερον δὲ τὴ λατινικὴ μέγιστη καταλήξεως τῶν εὐκολωτέρων συγγραφέων καὶ σχολειστῶν, διότι ἀνευ ταύτης αἱ φιλολογικαὶ σπουδαὶ τοῦ πανεπιστημίου εἰσὶν εἰδίκαιαὶ μόνον καὶ αὐτοῦ ἀνάξιοι· καὶ τρίτον ἡ στοιχειώδης μαθηματικὴ, ἡς ἀνευ οὐδεὶς δύναται γὰρ προτείνη παιδείας αὐξάνειν, οὐδὲ εἴναι ἐφικτὴ σπουδὴ τινὸς ἐπιεικῆ μηκος. Ἡ τῶν μαθηματικῶν ἀγνοικ τῶν τοιούτων φοιτητῶν, οὐ μόνον αὐτοὶ ἀλλὰ καὶ τῷ πανεπιστημίῳ εἴναι ἐπιβλαβῆς, διότι, περιτώδους ὄντος νὰ ἐξέργωνται τοῦ πανεπιστημίου διδάκτορες καὶ τελεοδιδάκτοι· μὴ ἔχοντες τὴν ἐλαχίστην τῶν μαθηματικῶν γνῶσιν, εἰς τῶν καθηγητῶν ἀναγκάζεται νὰ κατατριβῇ τὸν κατόν του περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν στοιχείων, ἢ τις εἴναι ἀναξία τοῦ πανεπιστημίου, καὶ τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἀντικείμενον.

Τινὲς τῶν φοιτητῶν εἰσάγονται εἰς τὸ πανεπιστημίῳ τῶν μαθημάτων καὶ ὡρισμένην την

στήμιον ὡς ὑπότροφοι, οἱ μὲν φιλογενῶν καὶ φιλανθρώπων ἴδιωτῶν, οἱ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Καὶ περὶ μὲν τῶν πρώτων οὐδεὶς φύσιος, καὶ ἐπαίνος μάλιστα μέγας τοῖς ἐλευθερίοις καὶ γενναιοῖς ἀνδράσιν, οἵτινες ὑπεκκαίουσι τοῦ ἐθνικοῦ φωτισμοῦ τὴν φλόγα, καὶ βοηθοῦσιν ἐξ ἴδιων σπουδάζετας νέους ἐκ τῶν ἴδιων πόλεων ἡ καὶ ἐκ τῆς ὅλης πατρίδος. Ἀλλ’ ἡ κυβέρνησις ἴδια χρήματα δὲν ἔχει, δεσπανᾶ δὲ τὰ δημοσία, καὶ μόνον ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, καὶ δικού υπάρχει δημοσία ἀνάγκη. Καθ’ ἡμᾶς δὲ, ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τοιαύτη δημοσία ἀνάγκη υπάρχει διπλῆ, ἡ μὲν πηγάδουσα ἐξ ἐθνικοῦ ὥφληστος πρὸς τοὺς τὴν πατρίδα ὡφελήσαντας καὶ εχιτοὺς ψυχῆς τε καὶ σώματι αὐτῇ τελεσφόρως ἀριερώταντας· ἡ δὲ ἐκ τοῦ δημοσίου συμφέροντος, τοῦ ἀπαιτούντος τὴν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐνίσχυσιν νέων ὑπισχνουμένων νὰ δοξάσωσι ποτὲ καὶ νὰ ὀφελήσωσι διαφερόντως τὴν πατρίδα αὐτῶν. Διὰ ταῦτα, δύνα μόνας κατηγορίας δημοσίων ὑποτρόφων δύναμεντα νὰ παραδεχθῶμεν, ὣν ἡ μὲν πειλαμβάνει τοὺς υἱοὺς τῶν ἐπισήμους εἰς τὴν πατρίδα ἀναδειξάντων ὑπηρεσίας τούτοις ἡ πατρίς οὐδεμίκιν δύναται νὰ χορηγήσῃ προσφιλεστέραν ἀμοιβὴν, ἡ ἀντιλαμβανομένη τῆς ἀνατροφῆς; καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέγνων αὐτῶν. Αἱ τῆς κατηγορίας ταύτης ὑποτροφίαι δύνανται ἀπ’ αὐτῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων νὰ ἀρχωνται, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων τῶν οἰκογενειῶν, ἃς ἡ κυβέρνησις νομίζει τῆς τοιαύτης ἀμοιβῆς καὶ πειθαλψεως ἐπαξίας. Ἡ δὲτέρα κατηγορία πειλαμβάνει σπουδαστὰς πτωγοὺς μὲν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐξόχου ἀποδειχθέντας εὐφύτας, ὡστε ἡ πατρίς ἥθελε μεγάλως ζημιωθῆ ἀν δὲν διηνούλυνεν αὐτοῖς τοὺς τρόπους τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τῶν τοιούτων δὲ ἡ ὑποτροφία δὲν πρέπει ν’ ἀρχηται κατωτέρω τοῦ Πανεπιστημίου, διότι ἐν ταῖς ταπεινοτέραις τῆς ἐκπαιδεύσεως βαθμοῖς δὲν ἀναπτύσσεται εἰπέται, οὔτε διδώσιν ίκανὰ δείγματα ἡ ἐξόχος ἐπεινὴ εἰρυμέχ, ἥν τὸ δημοσίου δὲν πρέπει νὰ ἐγκαταλειψή εἰς ἐκυπή, ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ τοῦ νὰ στοχητῇ ἐξόχου ίκανότητος τὴν πατρίδα. Ἡ δὲ τὸ ἀλλούς λόγους καὶ εἰς τὰ κατώτερα σχολεῖα χαρηγούμενη ὑποτροφία, εἴναι ἀντικρυς σπαταλη, ἐνταῦθα μάλιστα δικού ἡ ἐκπαιδευσις χορηγεῖται δωρεὰν, διότι ὅσον ὡς πρὸς τὴν δημοσίου ἐκπαιδεύσεων εἴναι συμφέρον τοῦ δημοσίου νὰ ἐκπαιδεύῃ τοὺς δημοτας, καὶ χρέος αὐτοῦ νὰ τοὺς προτρέπῃ καὶ ἀναγκάζῃ μάλιστα εἰς τοῦτο, καὶ ὁ ἀνήκοντας εἰς τὰξειδεῖς μὴ κατανοούτας τὰ ἐκ τῆς πατρίδας ἀγαθά, τόσον ὡς πρὸς τὴν ἀνωτέρων παιδείαν εἴναι συμφέρον τῶν ἴδιωτῶν, αὐτοὶ νὰ ἐκπαιδεύωνται αὐτήν, διότι ἐννοοῦσιν ὅτι αὐτὴ τοῖς παρέχει ἀληθῆ ὡφελήματα· καὶ ἀν μόνον φροντιστή τὸ δημοσίου νὰ ὑπάρχωσι καλῶς ὡριγνωτικά σχολεῖα, δὲν θέλουσι λειψεῖ οἱ πειδεύμενοι, οἵσων αὐτὸν ἔχει ἀνάγκην διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του, καὶ διὰ τῆς πατρίδος τὴν δοξαν καὶ τὴν εὐημερίαν.

Πρέπει δὲ ν’ ἀκρούονται οἱ φοιτηταὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν μαθημάτων καὶ ὡρισμένη την

τάξιν καὶ μέθοδον, ἢ ἐλευθέρως καὶ κατὰ τὸ αὐτοῖς νὰ ἔναι τὰν καθηγητῶν ἡ ἀντιμεσθία; Τὸ καθ' ἄ-
δοκοῦν; Ὁ φοιτητὴς, ὃς ἀνήρ ἡ ἵν τὴν πλήρη ςύντοιχον, καὶ αὐτεῖους τοῖς καὶ ἐλευθερίαν ἀντιποιούμενος, καὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰδύνην ἀναλαβών, δὲν ἔγει βε-
βαιῶς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀκροατῶν του, καὶ εἰς τὴν μέθοδον καθ' ἣν θέλει πειστεῖ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ συνειδητιν, νὰ ὑπακούσῃ εἰπῆν εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον. Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰπῇ πρὸς τὸν ἀνεξάρτητον τοῦτον, καὶ πλήρη τὴν χρῆσιν τοῦ λο-
γικοῦ αὐτοῦ κεκτημένον ἀνθρώπων, τι νὰ μάλιστα καὶ πῶς νὰ τὸ μάθῃ, καὶ οὐδεὶς ἔτενος ἔχει συμφέρον εἰς τοῦτο. Ἀλλ' ὁ ἴδιος ἔχει συμφέρον νὰ μὴ ματαιο-
πονῇ διδασκόμενος ἀτυχάτητα καὶ πρωθύτερος καὶ τὸν γρόνον ἐν ἀλεθόδοτις ἀκροατεῖ κατατρέψῃ. Διὰ τοῦτο πάστης ἐπιστήμην, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ προ-
ηγήσται ἡ μείζονος αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐγγραφομένους φοιτητὰς νὰ διανέψωνται ἐντυπος ὄδηγίαι περὶ τῆς ἀλληλουγίας τῶν διαφόρων κλάδων, τῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς σειρᾶς καθ' ἣν πρέπει σκο-
πιμώτατα καὶ ὠφελιμώτατα ν' ἀκροῶνται αὐτῶν. Καὶ ἡ μὲν ἐλευθερία μένει πλήρης τῷ φοιτητῇ ν' ἀ-
κολουθήσῃ ἡ μὴ τὰς ὄδηγίας ταύτας, ἀλλ' ἡ φρό-
νησις καὶ τὸ συμφέρον τὸν πείθουσι νὰ τὰς ἀκολου-
θήσῃ. ἀλλως αὐτὸς ἔχει νὰ βλαφήῃ καὶ ἐκετὸν ἔχει νὰ αἰτιάται.

Ἐγνοεῖται δύναμις ὅτι, δύναμις οἱ φοιτηταὶ δύνανται ν' ἀκολουθήσαι τὰς ὄδηγίας, πρέπει ἐκαστον μάθημα νὰ ἔχῃ μονοετῆ ἡ τὸ πολὺ διετὴ τὴν διάρκειαν. Ωστε ὁ φοιτητὴς ἐπὶ τῆς τριετοῦς φοιτήσεως του νὰ δύναται ν' ἀκούῃ αὐτὸς ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τέλους: συγγρόνως δὲ καὶ τὰ προγράμματα νὰ συντάττωνται οὕτως, ὥστε νὰ μὴ συγκρούωνται τὰ μαθήματα τῆς αὐτῆς σχολῆς ἡ καὶ ἄλλων σχολῶν, ὅπως οἱ φοιτηταὶ πρέπει ν' ἀκούωσι ταυτογένως.

Ὦν δὲ πρὸς τὸν τεύχον τῆς μεταδότεως τῶν μα-
θημάτων, ἀλλοι ἀλλην ἔχουσι μέθοδον, καὶ ἐνυ-
εῖται ὅτι εἰς ἐκαστον πρέπει ν' ἀρείῃ ἐλευθέρη τὴν
ἐκποτοῦ, διότι τὸ κυρίως ἀπαιτούμενον παρὰ τοῦ κα-
θηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου εἶναι τῶν γνώσεων ἡ
εὔρυτη, τῶν ἰδεῶν ἡ βαθύτης, τὸ δὲ πῶς μεταδίδει
τὰς γνώσεις ταύτας, εἶναι θεωρία ἀλλα τὸν προτερεύοντα
καὶ μειράς ἐρεύνη, ἀλλα. Πολλάκις ἀνδρες σοφώ-
τατοι εἰσὶν ὀλίγον εὐγλωττοί, οὐγέ τὴν δύναμις εἰπεῖ
διὰ τὴν σοφίαν των τὰ ἐγκοστήματα τῶν πανεπι-
στημάτων ἐν οἷς διδάσκονται, καὶ προσέτει τῆς πα-
τρίδος καὶ τοῦ αἰώνος των. Βέβαιον δύναμις εἶναι ὅτι
ἡ ἐλευθερία ἀπαγγελία τοῦ καθηγητοῦ, καίτην προσ-
ογή τοῦ φοιτητοῦ μᾶλλον διεγείρει, καὶ εἰς τὴν πεποίησιν αὐτοῦ μᾶλλον εἰσίνει, ἐντελεστέρων ἡ
περιγραφή μένη τὴν πνευματικὴν κοινωνίαν μεταξὺ τοῦ
διδασκοντος καὶ τοῦ διδάσκομένου, καὶ ἐριχτὸν
καθιστῶν τῷ πρώτῳ, νὰ στρέψῃ, νὰ βραχύνῃ, νὰ
μη ὑπῇ καὶ ν' ἀναπτύξῃ τὸν λογον τοῦ ἀνθρώπων
ἐντυπώσεως ἵν παρατηρεῖ ὅτι παράγει ἐπὶ τοῦ

μᾶς φρονοῦμεν ὅτι κατὰ γενικὴν θεωρίαν, ἐπειδὴ ἡ
άνιστέρα ἐκπαιδευσις εἶναι ἀμεσον τῶν ἐκπαιδευ-
ομένων συμφέρον, καὶ προπαρασκευάζει αὐτοῖς πο-
ρισμὸν ἐν τῷ βίῳ, διὰ ταῦτα αὐτοὶ πρέπει νὰ ὑφί-
στανται αὐτῆς τὰς δαπανας, καὶ ἀν ὅλοι ὑπὲν ἔχωσι
τὰ μέσα τοῦ νὰ φθάσωσι εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαι-
δευτικὴν βαθύτην, διότι οὐδὲν ἔνος ὑπάρχει ἡ δύναται νὰ ὑπάρξῃ, οὐ πάντα τὰ
μέλη ἀνέγνονται μέγιστον πανεπιστημίου. Συγ-
γρόνως δὲ ἀναμφιστήτον εἶναι ὅτι ὁ φοιτητὴς
διέτεις ἐδαπάνηται ὑπὲρ τῆς σπουδῆς του, ἔχεται αὐ-
τῆς προθυμότερον, καὶ προσπαθεῖ νὰ ὑπεληφθῇ ὅτι
πλεῖστον καὶ διά ταύτην ἀντὶ τῶν διδάσκτων του.
Συγγρόνως δὲ καὶ ὁ καθηγητὴς ὁ διδάσκτων ἀπο-
λαμβάνει, πελλάξεις εἶναι πιλανὸν ὅτι θέλει ἐπιει-
λέτεον ἔγκεισθαι εἰς τὴν διδάσκαλίαν του, καὶ μέλει
προσπαθεῖ νὰ ἔλκῃ μείζον πλῆθος φοιτητῶν, καθι-
στῶν αὐτὴν ἐπωφελεστέραν. Ἐπειδὴ δύναμις ἐνδέχεται
τὸ τοιοῦτο κέντρον ἀντὶ καλοῦ ἐνιστεῖ καὶ κακὸν
νὰ παράγῃ, καὶ οἱ καθηγηταὶ μόνην ἀμοιβήν τῶν
κόπων των ἔχονται, τὰ διδάσκτρα, ἐνιστεῖ διὰ με-
θόδου ἐπιδεικτικῆς μᾶλλον καὶ ἐπιγνωμοῦ ἡ ὠρε-
γίμου νὰ θηρεύωσι δημοσιεύτητα, καὶ ὡς ἐκ τῆς
ρύτεως τοῦ μαθήματος μᾶλλον ἡ ὡς ἐκ τῆς ἱκανό-
τητος τοῦ διδάσκαλον τοῦ τινὲς; ν' ἀπολαμβάνωτε πί-
πολλα, ἔτεροι δὲ ἐλάχιστα, διὰ τοῦτο προτιμό-
τερον φαίνεται μετὰ μετρίων διδάσκτων νὰ συνδέ-
ηται καὶ μέτριος τις μετέμός. Ἰδίως δύναμις ὡς πρὸς
τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ ἡ παιδεία εἶναι τὸ διανοητικὸν
μάννα τὸ τρέρον τὸν ἐλπίζοντα λάσιν ἐν τῇ ἐξορίᾳ
του, καὶ ἡ μόνη εὑεργεσία ἡν ἡ πλουσία μήτρα
δύναται νὰ διψιλεύῃ τοῖς λιμώττουσι τέκνοις της,
οὐδεὶς φρόνος ἀν διδηται ἡ παιδεία ἀμισθος. Εἶναι
σπόρος ῥιπτόμενος κατὰ γῆς, ἀλλὰ κατὰ γῆς τὸν
φόρον, καὶ δύναται ποτὲ νὰ βλαστήσῃ ἐκαπο-
ταπλάσιος.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν φοιτητῶν καὶ
τῆς φοιλοσοφικῆς φύτεως τῶν σπουδῶν αὐτῶν, πη-
γάξει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐφ' ἄποιξις ἐξέτασις εἶναι
προτιμότερη τῶν ἐτησίων. Πρῶτον ἐλαττώμα τῆς
ἐτησίας ἐξέτασις εἶναι, ὅτι ὁ φοιτητὴς ἐν δια-
στήματι τοῦ ἐτοῦς ἔνα τινάς μάγνου κλάδους τῆς
ἐπιστήμης αὐτοῦ διδηγούεις, ἀναγκάζεται, δύνα-
μωση σύντονο λόγον ἐν τῇ ἐξέτασι, νὰ μορφωσῃ τὴν
περὶ αὐτῶν ἰδέαν του, ἀλλ' ἀτελῶς καὶ μονομερῶς,
ἡ δὲ μονομερής αὐτη ἐποψίας καὶ θεωρία, ἐπειδὴ αὐ-
τὸς ἡναγκάζει νὰ τὴν παρατηρήῃ ἐξ ἴδιας πεποίη-
σεως, κινδύνευει νὰ τῷ παρακμεῖη καὶ εἰς τὸ μετέ-
ποιητα, διαπτερώμενα τὰς ἴδεας του. Διὰ τοῦτο ἡ
φελιμότερον φαινεται νὰ μὴ τὸ ζήτηται λόγος τῶν
πεποίησεών του πρὸς μορφώση κλάδους ἐντελῶς, ἀσ οὐ
ἐπισκοπήτη ἐκ περιωρῆς πάντα τὰ μέση τῆς ἐπιστή-
μης, καὶ δύναται ἐπ' αὐτῆς νὰ προτείνῃ γνωμήν
ἐπειδεύμενην καὶ σταθεράν. Δεύτερον δὲ, ὁ ἐν τῷ

Ἐν τοῖς ὑπὸ σφίν θυμῶν οὐλλαδίσις ἐρευνᾶται πρὸς
τοῖς ἀλλοις τὸ ζήτημα τῶν διδάσκτων. Πρέπει
νὰ πληρώνωσιν οἱ φοιτηταὶ διδάσκτρα, πρέπει αὐτῇ
καθηγητῶν του, ἀλλ' αὐτὸς παρέλητος εἴτε καὶ αἱ

έξετάστεις παρέλθωσι, περὶ αὐτῶν δὲν μεριμνᾶ πλέον, ἀλλὰ μεταβαίνεις εἰς ἄλλα ἀντικείμενα, ἐκδιώκοντα τῆς μνήμης του τὰ προδιδαχθέντα· ἐν ᾧ μετὰ τὸ τέλος τῶν ὅλων σπουδῶν ἡ γενικὴ ἔξετασις εἶναι βεβαῖα ἀπόδειξις οὐ μόνον περὶ τοῦ τί ἐλεύθερη ὁ φοιτητής, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ τί ἐμαθεί. Τρίτον δὲ τέλος, οὐδὲ ἔγει τις τὸ δικαιώμα, πλὴν ἴσως τὸν δικαιώντων γονέων, νὰ ἐρευνήσῃ τι ἐμαθείν ὁ φοιτητής ἐν τῷ διεποτήματι τοῦ ἑτού, διότι δ.τ. μανθάνει τὸ ἐμαθεῖδι' ἐμυτὸν καὶ οὐχὶ διὰ τινα ὄλλον, καὶ ὑποτίθεται ὁ φοιτητής, ὡς εἰπούμεν, νέος ὥριμος τὸν νοῦν, καὶ πρὸς ἐκυρώνταν ὑπεύθυνος· μόνον δὲ κατὰ τὸ τέλος τῶν μαθημάτων, ἡ κοινωνία, πρὶν ἡ διάση εἰς τὸν φοιτητὴν διπλωματικὸν γοργοῦν αὐτῷ δικαιώματα ἐφ' ἐαυτῆς, καὶ ἐπιβρέθην δυνάμενα νὰ ἔχωσι ἐπὶ τῆς τύχης της, δικαιούονται νὰ πληρωθορῇ ὁ ποιός τις εἴναι οὗτος διακρίνεται διὰ τοῦτον νὰ προσέλθῃ εἰς τὰς ἀρχὰς, ν' ἀποτίθη διάφοροι ἐλεύθερια ἐπαγγέλματα, καὶ τοῦτον κυρίως τὸν σκοπὸν ἔχει ἡ ἔξετασις τοῦ διδάκτορος, καὶ ἡ ἄλλη ἡ τοῦ τελειοδιδάκτου, ἡ ἀπατούσα ὀλιγωτέρας μὲν σπουδὰς, συγγρόγως ὅμως καὶ ὀλιγότερα δικαιώματα γοργοῦσα. Παρ' ἡμῖν ἐν τῇ φιλολογικῇ σχολῇ ὑπάρχουσι διὰ διατάγματος καθιερωμέναι καὶ αἱ διδασκαλίαι λεγόμεναι ἔξετασεις γοργοῦσαι μετὰ διετῆ δόκιμον φοίτησιν ἐν τῷ πανεπιστημιῳ τὸ δικαιώμα τοῦ μετέργετος τὸν δημόσιον διδάσκαλον. Καὶ ἄλλοτε μὲν, διανὸς ἀριθμὸς τῶν διδασκάλων ἡν ἀνεπαρκής πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ πρὸς τὴν παιδείαν ὁργάνων ἔμνους, τὸ μέτρον τοῦτο ἡν ἀναγκαιότατον. Ήδη ὅμως, διε τὰ σχολεῖα ὑπερεπληρώθησαν, καὶ ὑπεράριθμοι διδάσκαλοι μένονται, καὶ ὀστημέραι πε παιδευμένοι νέοι ἔξεργωνται τοῦ πανεπιστημίου, τὸ μέτρον τοῦτο ἔξακολουθοῦν, μόνον ἀποτέλεσμα θέλει ἔχει ν' ἀναδιδάσκῃ τὴν ἡμιμάθειαν εἰς τῶν σχολείων τὰς ἔδρας, καὶ ἴσιος μόνον διὰ τὴν ἐκτὸς Ἑλλάδα πρέπει εἰσέτει νὰ ἐπιτρέπηται, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἔκει ἔλλειψις διδασκάλων.

Η διδασκαλία ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημέῳ δὲν δύναται ἐπὶ πολὺ ἐτι νὰ εἴναι ἀλλοι εἰμὴ ἀπλήγητες τῶν διδαγμάτων τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης διδακτηρίων, τῶν περιδόξων ἔκεινων ἐργοστασιῶν τῆς ἐπιστήμης, ἐν οἷς ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια οὐ μόνον καλλιεργεῖται εἰς ὑπερτάτην ἐντέλειαν, ἀλλὰ γονιμοποιούμενη, καὶ κένους καὶ ἀξιολόγους καρποὺς παράγει διὰ τοῦτο εὑκταῖον εἶναι βεβαίως διὰ τοὺς δύναμένους τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν, νὰ ἐπιτκέπτωνται καὶ τὰ περιφρότερα τῶν εὐρωπαϊκῶν καταστημάτων, καὶ νὰ διακούωστε τῆς ἐπιστήμης ἀμέτως ἀπὸ τῶν στομάτων τῶν εὐκλεῶν πατέρων αὐτῆς. Ἀλλὰ τὰς τοιεύτας ἐπιστημονικὰς ἀποδημίας δὲν συμβούλευομεν εἰμὴ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι σπουδῶν, διότι, ἂν εἴναι εὐκταῖον ὁ "Ἑλληνικὸν σπουδαστής νὰ γίνηται ἄκρος πεπαιδευμένος, εὐκταιότερον πάντων εἴναι νὰ μένῃ ἀκραεργής" Ἑλλην, καὶ νὰ συνδέηται διὰ τῶν συμπαθειῶν, διὰ τῶν ἐντυπώσεων, διὰ τοῦ πρώτου γάλακτος τῶν ἰδεῶν ἃς ἐνήλασε, μετὰ τῆς πατριόδος ἔκεινης, ἡν πάσχουσταν πρέπει νὰ ἀγαπᾷ, θημικά πάπει νὰ μὴ περιφρονῇ, ἀλλὰ νὰ προσπαθῇ

παντὶ σένετε ν' αὐξήσῃ πρέπει ἡ διάνοια του, πρὸς τὴν λάρη ἄλλον γραμματισμὸν, νὰ γίνη κυρίως ἐλληνικὴ, ἐκτὸς διτι καὶ αὐταις αἱ σκουλαὶ του, εἰς τὴν μητρικὴν γινόμενας γλώσσαν, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιβρέθην τῶν ἰδεῶν εἰς ἃς ἀνετράψη, θέλουσι γωγῆτει πολὺ ταχύτερον, καὶ γίνει πολὺ εἰλειρινέστερας καὶ ἐμβούθεστερας, καὶ πολὺ τελεστροφώτερον θέλει εἰσθει τὸ ἐν Εὐρώπη αὐτῶν συμπλήρωμα.

Ἐπὶ τοιεύτων γενικῶν βάσεων, ὣν πολλὰς συνεστῶσι τὰ πονημάτα ἡ ἔξητασιν, πολλαὶ δ' εἰτὶ πλειστῶν καὶ εὐρυτέρων ἀναπτύξεων δεκτικαὶ, στηοῖσι μένην ἡ ἔθνικὴ ἐκπαιδευσις, δύναται νὰ προσδικούητη τὴν διανοητικὴν καὶ ἡμίκην, καὶ αὐτὴν ἔτει τὴν ὅλην τοῦ ἔλνους ἀνάπλασιν. Διότι πάστες ταῦτας τῆς μαχανῆς τεμείσης εἰς πλήρη καὶ σκόπιμον κίνησιν, ἡ κυριέρνητις θέλει εὑρίσκει τὰ κατάλληλα πρὸς τὴν εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐνέργειαν ὄργανα, καὶ εἰς μῆτρας καὶ περιφρόνητιν παραδιδομένων τῶν ἀπαστίων ἀρχῶν, διτι τινὲς κατὰ κοινωνικὴν θέσιν, καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς διανοητικῆς αὐτῶν καλλιεργείας, ἔγουστι δικαιώματα εἰς τὴν ἔξουσιαν, καὶ τῶν ἐτι ἀπαστέρων ἔκεινων διαιρέσεων μεταξὺ αὐτοχθόνων καὶ ἔτεροχθόνων, μεταξὺ τῶν ἐκ πατραγαθίκας προνομιούγων καὶ τῶν ἐκ γενετῆς ἀτίμων καὶ ἀποκλήρων, θέλει εἰσαγγῆλη ἀλλη σωτήριος καὶ ἡμίκωτάτη διαίρεσις μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων καὶ τῶν ἀπαιδεύτων, καὶ εἰς προσέλευσιν εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ εἰς πρόσκτητιν οἶου δήποτε δικαιώματος, δυναμένου νὰ ἔγη ἐπιβρέθην τινα ἐπὶ τῆς εὐημερίας τοῦ ἔλνους, ἡ μέρους αὐτοῦ, ὡς πρώτιστον προσὸν δύναται καὶ πρέπει τότε ν' ἀπαιτήται οὐγὴ ἡ καταγωγὴ, ἀλλὰ τι τῶν σπουδῶν διπλωματικὸν εἰς βαθμοὺς ἀντιτοιχούντας πρὸς τὰ δικαιώματα ἡ παρέγουσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τότε μόνον ἡ κοινωνία αὐτὴ δύναται ν' ἀναδειχθῇ ἀξεια τῶν ἔτηγενειτμένων ἔκεινων μεθ' ὧν καυγάται διτι κατατάσσεται, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἀξία τοῦ μεγάλου ὄνόματος, δι παρέμεινεν αὐτῇ εἰς κληρονομίαν πολύτεμον.

P.

ΜΕΔΙΚΟ - ΛΑΥΡΕΝΤΙΑΝΗ ΕΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

— o —

Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο καὶ λαμπρὸν μημεῖον τὸ περικλεῖον ἀνεκτιμήτους θητακυροῦς τοφίας τοῦ ἀργαίου καὶ μεσαιωνικοῦ κόσμου, ἀνηγέρθη δαπάνη τοῦ Πάπα Κλήμεντος Ζ', καὶ ἐπιστασία τοῦ περιφροῦς ἀρχιτέκτονος Βουαρότη. Ἐπὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ προσώπου καὶ τοῦ πέριξ μικροῦ προδόμου ὑψοῦνται εἰκοσιτέσσαρες στήλαι καὶ τινὲς παστάλες ἐντὸς τῶν ὑποίων θέλουσι στηθῇ οἱ συμβολικοὶ ἀνδριάντες τῶν ἐπιστημῶν. Ἄνω δὲ τῆς πύλης ἀναγενώσκεται λατινιστὶ ἡ ἔξης ἐπιγραφή.